

IM.STEFANA

**FUNDACJA
BATOREGO**

ul. Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 00
fax 22 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Warszawa, 21 kwietnia 2021

**Stanowisko Zespołu Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego w sprawie procedury
wyboru kandydatów na stanowisko sędziego z Polski
w Europejskim Trybunale Praw Człowieka**

1 listopada 2021 roku kończy się kadencja sędziego z Polski, Krzysztofa Wojtyczka, zasiadającego od 2012 roku w Europejskim Trybunale Praw Człowieka. Trybunał rozpoznaje skargi każdej osoby, organizacji pozarządowej lub grupy jednostek, które uważają, że stały się ofiarą naruszenia przez władze publiczne praw gwarantowanych przez Europejską Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Skargę do Trybunału na naruszenie praw człowieka można złożyć po wykorzystaniu wszystkich odpowiednich krajowych środków prawnych, jeżeli okażą się one nieskuteczne i nie usuną skutków naruszenia.

Konwencja przewiduje, że sędziów Trybunału wybiera Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy z listy trojga kandydatów przedstawionych przez państwo. Głosowanie w Zgromadzeniu poprzedza krajowa procedura wyłaniania kandydatów. Zanim lista kandydatów wyłonionych w krajowej procedurze zostanie przedstawiona pod głosowanie Zgromadzeniu Parlamentarnemu, opiniuje ją Panel Doradczy. Opinia Panelu Doradczego przedstawiana jest następnie Komitetowi Zgromadzenia Parlamentarnego ds. wyboru sędziów do Trybunału. Komitet bierze tę opinię pod uwagę przy ocenianiu, czy kandydaci spełniają wymogi sprawowania urzędu sędziowskiego.

W lutym 2020 roku rozpoczęła się procedura zmierzająca do wyboru nowego sędziego. W październiku 2020 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych ogłosiło konkurs na to stanowisko.

Organizacje pozarządowe i zawodowe organizacje prawnicze monitorowały przebieg postępowania. Kilkakrotnie wskazywały na niedostatki procedury: niejasny tryb mianowania członków komisji konkursowej; brak kryteriów co do tego, jakie wymogi muszą oni spełniać; fakt, że większość jej członków pochodziła z różnych urzędów kontrolowanej przez partię rządzącą władzy wykonawczej; odmowę ujawnienia opinii publicznej nazwisk kandydatów z ogólnym powoływaniem się na „ochronę danych osobowych”; przesłuchania kandydatów dokonywane za zamkniętymi drzwiami; brak jakiegokolwiek zaangażowania organów parlamentu w procedurę jako formy kontroli społecznej; odmowę udzielenia dwóm parlamentarzystom, którzy o to wystąpili, dostępu do dokumentacji komisji konkursowej. Wobec braku odpowiedniej reakcji MSZ na przedkładane mu uwagi, organizacje monitorujące przedłożyły Radzie Europy swoje zastrzeżenia dotyczące krajowej procedury.

14 kwietnia 2021 roku Komitet Zgromadzenia Parlamentarnego ds. Wyboru Sędziów Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zarekomendował Zgromadzeniu Parlamentarnemu, aby odrzuciło listę przedłożoną przez rząd Polski. Komitet wskazał, że krajowa procedura wyboru kandydatów nie spełniała kryteriów obowiązujących państwa-strony Konwencji sformułowanych przez organy Rady Europy. Następnie, 19 kwietnia, Zgromadzenie przyjęło rekomendację Komitetu. Krajowa procedura wyłaniania kandydatów na sędziego Trybunału w Strasburgu będzie się zatem toczyć od nowa.

Skarga do Trybunału w Strasburgu, najwyższego sądu europejskiego zajmującego się ochroną praw człowieka, jest ostatnią możliwością poszukiwania obrony przed działaniami i zaniechaniami władz publicznych naruszającymi te prawa. Zespół Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego wielokrotnie zwracał uwagę w swoich stanowiskach na działania władz publicznych realizujące scenariusz pozbawiania obywateli Polski kolejnych środków sądowej i pozasądowej ochrony ich praw i wolności.

W sytuacji rozchwiania podstawowych gwarancji proceduralnych ochrony praw ludzkich i obywatelskich w Polsce jest dziś szczególnie istotne, aby w Trybunale w Strasburgu zasiadł/a w nowej kadencji sędzia z Polski spełniający/a bez najmniejszych wątpliwości wymogi sformułowane w Konwencji. Zgodnie z art. 22 Konwencji, powinien on/ona być człowiekiem „o najwyższym poziomie moralnym i musi albo posiadać kwalifikacje do sprawowania wysokiego urzędu sędziowskiego, albo być prawnikiem o uznanej kompetencji.” Sędziowie zasiadają w Trybunale we własnym imieniu. Powinni się cieszyć w kraju autorytetem zawodowym i posiadać znaczący dorobek. Nade wszystko zaś nie może być nawet najmniejszych wątpliwości co do ich niezawisłości i niezależności od władzy wyłonionej przez większość sejmową, ani od jakiegokolwiek innej.

Ważne jest zatem, aby procedura wyłonienia trojga nowych kandydatów na ten urząd, która będzie toczyć się na nowo, była tym razem transparentna, rzetelna i podlegała kontroli opinii publicznej, parlamentu, środowisk i organizacji prawniczych i pozarządowych. Chodzi o doprowadzenie do wyłonienia trojga kompetentnych, niezależnych i cieszących się niekwestionowanym autorytetem kandydatów na sędziego z Polski w Trybunale w Strasburgu – kandydatów, których sylwetka i dotychczasowy przebieg kariery zawodowej dawałby rękojmię, że urząd ten będzie pełniony w sposób bezstronny i z zachowaniem najwyższych standardów profesjonalnych.

Przeprowadzenie takiej procedury leży w interesie Polski, która była do niedawna uważana za przestrzegającego reguł gry uczestnika systemu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Taka procedura służyć będzie wiarygodności samego Trybunału jako jednego z najwyższych europejskich organów sądowych. Przede wszystkim zaś Zespół podkreśla, że w interesie obywateli Polski leży, aby w Trybunale zasiadł/a sędzia prawdziwie niezawisły. Zespół będzie zatem monitorował przebieg procedury zmierzającej do wyłonienia kandydatów w nadziei, że tym razem zostanie ona przeprowadzona przez władze w sposób zgodny z wymogami sformułowanymi przez Radę Europy.

Zespół Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego

dr hab. Piotr Bogdanowicz, Katedra Prawa Europejskiego, Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Warszawskiego

Łukasz Bojarski, prezes zarządu Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRiS, były członek Krajowej Rady Sądownictwa

Jacek Czaja, prezes Towarzystwa Prawniczego w Lublinie, były wiceminister sprawiedliwości

dr hab. Monika Florczak-Wątor, profesor w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego

dr hab. Agnieszka Frąckowiak-Adamska, adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego
Jarosław Gwizdak, prawnik, działacz społeczny, członek zarządu Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRIS

dr hab. Wojciech Jasiński, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego Uniwersytetu Wrocławskiego

dr Piotr Kładoczny, Katedra Prawa Karnego Uniwersytetu Warszawskiego, sekretarz zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

mec. Magda Krzyżanowska-Mierzewska, radca prawny, pracowała jako prawnik w Kancelarii Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, a także w latach 1993 – 1998 jako prawnik w Sekretariacie Europejskiej Komisji Praw Człowieka

dr hab. Marcin Matczak, profesor w Katedrze Filozofii Prawa i Nauki o Państwie Uniwersytetu Warszawskiego, partner w Kancelarii Domański Zakrzewski Palinka sp. k.

dr hab. Sławomir Patyra, profesor UMCS w Lublinie, kierownik Katedry Prawa Konstytucyjnego, radca prawny

prof. dr hab. Tomasz Pietrzykowski, profesor na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, dyrektor Centrum Badawczego Polityki Publicznej i Problemów Regulacyjnych

dr hab. Anna Rakowska-Trela, profesor w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Łódzkiego, adwokatka

dr hab. Anna Śledzińska-Simon, adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Wrocławskiego

dr Tomasz Zalański, członek zarządu Stowarzyszenia im. prof. Zbigniewa Hołdy, Kancelaria Domański Zakrzewski Palinka sp.k., sędzia Trybunału Stanu

prof. dr hab. Fryderyk Zoll, Katedra Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesor Uniwersytetu w Osnabrück